कथैकथा कथासङ्ग्रहका कथामा पात्रविधान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत

नेपाली केन्द्रीय विभागको एम.ए चौथो सत्रको तेस्रो

पत्रको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

भगवता पोखेल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७३

कथैकथा कथासङ्ग्रहका कथामा पात्रविधान - भगवता पोखेल २०७३

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको एम. ए चौथो सत्रकी विद्यार्थी श्री भगवता पोखेलले **कथैकथा सङ्ग्रहका कथामा पात्रविधान** शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७३/८/२७

....

प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

शोधनिर्देशक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृतिपत्र

प्रा.डा देवीप्रसाद गौतम ....

(विभागीय प्रमुख)

प्रा.डा खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल ....

(शोधनिर्देशक)

सहप्रा. भरतकुमार भट्टराई ....

(बाह्य परीक्षक)

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

मिति : २०७३/९/३

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत स्नातकोत्तर चौथो सत्रको तेस्रो पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु प्रा.डा खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यस शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र अड्चनसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै सही पथप्रदर्शन गराएर अघि बढ्न उत्प्रेरित गरी अति व्यस्त समयमा पनि अमूल्य समय दिई कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनु भएकोमा खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलप्रति म हार्दिक कृतज्ञता एवम् श्रद्धा व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा महत्त्वपूर्ण सल्लाह सुझाव दिनुहुने यस नेपाली केन्द्रीय विभागका गुरुहरूप्रति आभारी छु । शोधपत्र तयारीका क्रममा सामग्री सङ्कलनका निम्ति सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालय तथा नेपाली केन्द्रीय विभागको विभागीय पुस्तकालयलाई धन्यवाद दिन्छु ।

मेरो अध्ययनलाई यहाँसम्म पुऱ्याउन सदैव माया, सहयोग र आशीर्वाद दिनुहुने मेरा पुजनीय पिता हरिप्रसाद शर्मा र माता हुमादेवी पोखेलप्रति आजीवन ऋणी छु । सामग्री सङ्कलनका लागि सहयोग गर्ने मेरो जीवनसाथी देवेन्द्र भण्डारी तथा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने दिदी मेनुका पौडेल, दाजु अनन्त, पदम, गोविन्द, माधवसहित सम्पूर्ण साथीहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यो शोधपत्र तयार पार्नका निम्ति गाताबन्दीमा सहयोग गर्नुहुने दाजुलाई पनि हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । अन्त्यमा यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष पेस गर्दछु ।

....

भगवता पोखेल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

मिति : २०७३/८/२७

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

शोधपरिचय

पृष्ठ

१.१ विषय परिचय	१
१.२ शोधसमस्या	१
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ अध्ययनको औचित्य र महत्त्व	३
१.६ अध्ययनको सीमाङ्कन	४
१.७ शोधविधि तथा सामग्री सङ्कलन	४
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	४

दोस्रो परिच्छेद

पात्रविधानको सैद्धान्तिक स्वरूप

२.१ पात्र	५
२.२ पात्रविधान	६
२.३ कथामा पात्रको स्थान र महत्त्व	७
२.४ कथामा पात्र वर्गीकरणका आधारहरू	९
२.४.१ लिङ्गको आधार	१०
२.४.२ कार्यको आधार	१०

२.४.३ प्रवृत्तिको आधार ११
२.४.४ स्वभावको आधार ११
२.४.५ जीवनचेतनाको आधार १२
२.४.६ आसन्नताको आधार १२
२.४.७ आबद्धताको आधार १२

तेस्रो परिच्छेद

कथैकथा कथा सङ्ग्रहका कथामा पात्रविधान

३.१ **कथैकथा** कथासङ्ग्रहको परिचय १४
३.१.१ ‘चुनाव’ कथामा पात्रविधान १४
३.१.२ ‘त्यो क्रान्तिको प्रतीक’ कथामा पात्रविधान २१
३.१.३ ‘के गरेकी शोभा’ कथामा पात्रविधान २७
३.१.४ ‘मालिकको कुकुर’ कथामा पात्रविधान ३४
३.१.५ ‘बिचरी ऊ’ कथामा पात्रविधान ३८
३.१.६ ‘भाँडो’ कथामा पात्रविधान ४३
३.१.७ ‘कृष्णमैया’ कथामा पात्रविधान ४७
३.१.८ ‘चिन्हा’ कथामा पात्रविधान ५३
३.१.९ ‘ज्यानमारा’ कथामा पात्रविधान ५९
३.१.१० ‘बेसुर’ कथामा पात्रविधान ६३
३.१.११ ‘मेरो बाबा’ कथामा पात्रविधान ६७
३.१.१२ ‘म जुजुमान’ कथामा पात्रविधान ७१

३.१.१३ 'बिहे' कथामा पात्रविधान ७५

३.१.१४ 'युवती र जरसाहेब' कथामा पात्रविधान ८१

चौथो परिच्छेद

सारांश तथा निष्कर्ष

४.१ सारांश ८८

४.२ निष्कर्ष ८८

सन्दर्भ सामग्रीसूची ९१